

УДК 159.923:316.356

DOI <https://doi.org/10.32782/academ-ped.psyh-2026-1.26>**Юрій ШЕВЧУК**

доктор медичних наук, професор,
професор кафедри оперативної хірургії та клінічної анатомії,
Вінницький національний медичний університет ім. М. І. Пирогова
yurii.shevchuk.dean@gmail.com
ORCID: 0000-0002-1069-9287

Юлія ШЕВЧУК

завідувач навчально-методичного відділу
спеціальності «Психологія»,
Комунальний заклад вищої освіти «Вінницька академія безперервної освіти»
shevchuk.o@academia.vn.ua
ORCID: 0009-0004-0216-5674

Марина ГРИГА

методист навчально-методичного відділу
спеціальності «Психологія»,
Комунальний заклад вищої освіти «Вінницька академія безперервної освіти»
gryga.m@academia.vn.ua
ORCID: 0009-0006-7669-1815

РОЛЬОВІ ОЧІКУВАННЯ ПОДРУЖЖЯ ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ СІМЕЙНОГО КЛІМАТУ В УМОВАХ СУЧАСНИХ СОЦІАЛЬНИХ ЗМІН

Анотація. *Мета дослідження* – комплексний аналіз впливу рольових очікувань подружжя на формування сімейного клімату в умовах сучасних соціальних змін, зокрема воєнного стану в Україні, та виявлення ключових чинників, що визначають ефективність сімейної взаємодії і психологічне благополуччя подружжя. **Методологія дослідження.** *Методологічну основу становить поєднання загальнонаукових підходів системності, розвитку та єдності психіки і діяльності з конкретно-тематичними методами психолого-педагогічного аналізу сімейних відносин. Використано методи аналізу наукової літератури, результати попередніх психологічних досліджень, а також сучасні підходи до систематизації сімейних ролей і моделей поведінки подружжя. Наукова новизна.* Уперше систематизовано рольові очікування подружжя як комплексний чинник формування сімейного клімату в умовах соціальних і культурних трансформацій. *Висвітлено вплив егалітарної та авторитарної моделей сім'ї на узгодженість ролей, визначено психоемоційні наслідки невідповідності очікувань партнерів, зокрема підвищення конфліктності, емоційної дистанції та зниження задоволеності стосунками. Представлено інтегровані рекомендації щодо підвищення сімейно-рольової сумісності й адаптивного розподілу обов'язків з урахуванням соціальних викликів і обмежених ресурсів. Висновки.* Встановлено, що узгоджені рольові очікування подружжя виступають критично важливим фактором позитивного сімейного клімату, підвищують довіру, взаємну підтримку та психологічне благополуччя партнерів. *Невідповідність очікувань спричиняє рольові конфлікти, напругу та дестабілізацію сімейних стосунків. Підкреслено необхідність усвідомленого підходу до формування сімейних ролей, розвитку комунікативних навичок і психологічної компетентності подружжя для підтримки стабільності та гармонії у сімейній системі.*

Ключові слова: рольові очікування, сімейний клімат, сімейні ролі, подружжя, сімейно-рольова сумісність, психологічне благополуччя, соціальні зміни.

© Ю. Шевчук, Ю. Шевчук, М. Грига, 2026

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)

Yurii SHEVCHUK

Doctor of Medicine, Professor,
Professor at the Department of Operative Surgery and Clinical Anatomy,
National Pirogov Memorial Medical University, Vinnytsya
yurii.shevchuk.dean@gmail.com
ORCID: 0000-0002-1069-9287

Yulia SHEVCHUK

Head of the Educational and Methodical
Department in the specialty "Psychology",
Public Higher Educational Establishment "Vinnytsia Academy of Continuing Education"
shevchuk.o@academia.vn.ua
ORCID: 0009-0004-0216-5674

Maryna HRYHA

Methodologist at the Educational and Methodological
Department in the specialty "Psychology",
Public Higher Educational Establishment "Vinnytsia Academy of Continuing Education"
gryga.m@academia.vn.ua
ORCID: 0009-0006-7669-1815

ROLE EXPECTATIONS OF SPOUSES AS A FACTOR IN THE FORMATION OF FAMILY CLIMATE UNDER MODERN SOCIAL CHANGES

Abstract. The aim of the study is a comprehensive analysis of the influence of spouses' role expectations on the formation of the family climate under modern social changes, particularly in the context of martial law in Ukraine, and the identification of key factors that determine the effectiveness of family interaction and the psychological well-being of spouses. **Methodology.** The methodological basis combines general scientific approaches of systemness, development, and unity of psyche and activity with specific thematic methods of psycho-pedagogical analysis of family relationships. Methods used include analysis of scientific literature, results of previous psychological studies, and contemporary approaches to the systematization of family roles and behavioral models of spouses. **Scientific novelty.** For the first time, spouses' role expectations are systematized as a complex factor in shaping the family climate amid social and cultural transformations. The influence of egalitarian and authoritarian family models on role congruence is highlighted, and the psycho-emotional consequences of mismatched partner expectations are identified, including increased conflict, emotional distance, and reduced relationship satisfaction. Integrated recommendations are presented for enhancing family-role compatibility and adaptive distribution of responsibilities, considering social challenges and limited resources. **Conclusions.** It is established that congruent role expectations of spouses are a critically important factor in a positive family climate, enhancing trust, mutual support, and psychological well-being of partners. Mismatched expectations lead to role conflicts, tension, and destabilization of family relationships. The study emphasizes the need for a conscious approach to forming family roles, developing communication skills, and enhancing spouses' psychological competence to maintain stability and harmony within the family system.

Key words: role expectations, family climate, family roles, spouses, family-role compatibility, psychological well-being, social changes.

Постановка проблеми. Сім'я є однією з найважливіших соціальних систем, що безпосередньо впливає на розвиток особистості та її психологічне благополуччя. Особливу роль у формуванні сімейного клімату відіграють рольові очікування подружжя – соціально й індивідуально визначені уявлення про поведінку, обов'язки та взаємні права партнера в межах сімейних взаємин. Ці очікування можуть стосуватися традиційних або сучасних уявлень про гендерні ролі, взаємодію в побуті, розподіл

емоційної та фінансової відповідальності, а також участь у вихованні дітей. Дослідження показують, що невідповідність між очікуваннями партнерів або їхнє нерозуміння може призводити до конфліктів, емоційної дистанції, зниження рівня задоволеності стосунками та загальної якості сімейного життя. Натомість узгоджені й реалізовані рольові очікування сприяють створенню позитивного сімейного клімату, підвищенню емоційної підтримки, довіри та взаєморозуміння між подружжям.

Сучасні сім'ї перебувають під впливом швидких соціальних і культурних змін, що ускладнює формування спільних рольових уявлень та потребує усвідомленого підходу до взаємодії в подружжі. Вивчення впливу рольових очікувань на характер сімейного клімату є важливим для профілактики конфліктів, підвищення задоволеності стосунками та розвитку психологічної компетентності подружжя.

Таким чином, проблема впливу рольових очікувань на сімейний клімат має як теоретичне значення (розуміння механізмів взаємодії та формування ролей у сім'ї), так і практичну цінність – для психологічного консультування та корекційної роботи з подружжям.

Аналіз джерел та останніх досліджень. Проблема впливу рольових очікувань на характер сімейного клімату подружжя активно досліджується в сучасній психолого-педагогічній літературі. У психологічних працях представлені результати наукових досліджень окремих проблемних питань, пов'язаних із сімейними ролями. Зокрема, Г. Венгер [1] досліджував психологічні особливості рольових стосунків у дистантних сім'ях, підкреслюючи складнощі в підтриманні емоційної близькості та розподілі обов'язків між подружжям за умов фізичної відстані. Т. Зозуль [4] вивчала специфіку розподілу сімейних ролей у подружніх парах із суттєвою різницею у віці, відзначаючи, що вікові відмінності часто формують нерівномірний розподіл обов'язків і впливають на стиль спілкування. І. Іванова [5] аналізувала гендерні стереотипи розподілу сімейних ролей в українській родині, демонструючи, що традиційні очікування щодо чоловіка та жінки продовжують визначати характер сімейного функціонування.

Н. Ляшенко [7] досліджувала розподіл подружніх ролей у молодіжній сім'ї, виявляючи тенденції до більш гнучкого та демократичного розподілу обов'язків. Л. Рішко [10] та Н. Хлопоніна [11] вивчали вплив рольових очікувань на характер сімейного спілкування подружжя, підкреслюючи, що невідповідність очікувань партнерів часто призводить до конфліктів, непорозумінь та емоційного дистанціювання.

Разом із тим у психологічній теорії та практиці досі недостатньо висвітлене питання

чіткої диференціації моделей поведінки подружжя під час реалізації сімейних функцій. Також відсутній обґрунтований перелік сімейних ролей, який міг би надати особистості уявлення про важливі сімейні обов'язки та допомогти усвідомити, які потреби членів сім'ї важливо задовольняти для підтримання гармонійного сімейного клімату. Це обумовлює актуальність подальших досліджень щодо систематизації сімейних ролей та вивчення їх впливу на якість подружніх стосунків.

Мета статті полягає у всебічному аналізі впливу рольових очікувань на характер сімейного клімату подружжя, ідентифікації основних факторів, що визначають особливості розподілу сімейних ролей і моделей поведінки подружжя.

Виклад основного матеріалу. Психологічний простір життєвого світу особистості формується насамперед шлюбно-сімейними стосунками, які визначають не лише якість життя людини, а й центральну сферу міжособистісних взаємодій. На сучасному етапі розвиток сімейних відносин супроводжується кардинальною трансформацією рольових моделей у родині, що, на нашу думку, породжує низку соціально-психологічних викликів. Однією з ключових проблем є вибір подружжям способу рольової взаємодії та формування взаємоприйняттого ставлення до цієї взаємодії серед членів сім'ї.

Рольові очікування подружжя є критичною складовою сімейно-рольової взаємодії. Вони стосуються установок, переконань і міжособистісних відносин у сім'ї, що визначають ефективність подружньої взаємодії. Наукові дослідження І. Іванової підкреслюють, що рівень сімейно-рольової сумісності безпосередньо впливає на задоволеність шлюбом і психологічне благополуччя подружжя [5, с. 169–174]. А отже, рольові очікування не лише координують поведінку партнерів, а й формують внутрішній психологічний комфорт у сімейній системі, створюючи передумови для стабільності та гармонії.

За думкою М. Терещенко, уявлення про шлюб і сім'ю виступають важливим чинником подружнього взаєморозуміння. Дослідниця розглядає ці уявлення в контексті «картини світу» людини, що реалізує потребу орієнтуватися у світі не лише фізично, а й

інтелектуально, на основі власного досвіду та розуму, що перегукується з концепціями Е. Фромма у його роботі «Мистецтво любові» [13]. Водночас дослідники відзначають, що уявлення людей про майбутнє сімейне життя можуть формуватися під впливом ілюзорних уявлень, зокрема стереотипів, страхів, проєкцій та упереджень, які спотворюють сприйняття світу і себе. Це веде до створення ідеального образу шлюбного партнера, який стає зразком для визначення способів мислення, поведінки та життєдіяльності в сім'ї. Разом із тим спеціальних досліджень, присвячених процесу формування уявлень про соціальні ролі подружжя, не знайдено, хоча ця проблема є критично важливою для підготовки молодого покоління до сімейного життя. Сьогодні її актуальність зростає на тлі нівелювання традиційних цінностей і пошуку молоддю нових соціальних ідеалів.

На сучасному етапі розвитку українського суспільства, що супроводжується соціально-політичними змінами й умовами військового стану, організація сімейних ролей зазнає значної трансформації. У сім'ях можна виділити дві основні моделі організації рольової взаємодії: егалітарну й авторитарну. Егалітарна модель сім'ї передбачає рівномірне залучення обох партнерів до виконання сімейних функцій з урахуванням індивідуальних уподобань і компетенцій. В умовах війни та підвищеного рівня невизначеності в Україні така модель може впливати на рольові очікування через необхідність частіших компромісів, адаптації до змін у соціальних та економічних обставинах, а також перерозподіл обов'язків залежно від доступності ресурсів і безпеки. Це призводить до більш динамічного характеру очікувань і потенційного конфлікту між особистими пріоритетами партнерів [2, с. 14].

Авторитарна модель сім'ї характеризується домінуванням одного з партнерів у прийнятті рішень і контролі за сімейними процесами. У нинішніх умовах така модель може впливати на рольові очікування подружжя через зміну ступеня відповідальності, підвищене навантаження на партнера, який виконує домінуючу роль, і необхідність чіткого розподілу обов'язків для підтримки безпеки та життєдіяльності сім'ї. Водночас у контексті кризових обставин авторитарна модель може

зменшувати невизначеність рольових очікувань і сприяти швидкому ухваленню рішень, проте підвищує ризик внутрішньосімейних конфліктів, якщо домінування одного з партнерів не узгоджується з потребами й очікуваннями іншого [12, с. 83].

Рольові очікування подружжя також тісно пов'язані із сімейними цінностями та пріоритетами, які визначають розподіл обов'язків у родині. Узгодженість сімейних цінностей і рольових очікувань подружжя є ключовим чинником ефективності сімейної взаємодії та задоволеності шлюбом. Сімейні цінності визначають пріоритети подружжя, систему взаємних обов'язків та важливість різних аспектів життя, як-от виховання дітей, організація побуту, дозвілля, економічна діяльність та підтримка соціальних зв'язків. Узгодженість очікувань проявляється у спільному розумінні цих пріоритетів, прийнятті відповідальності за виконання конкретних функцій та взаємній оцінці участі кожного з партнерів у життєдіяльності сім'ї.

В умовах сучасних соціально-економічних змін та особливо в контексті воєнного стану в Україні рольові очікування подружжя набувають особливої значущості для формування сімейного клімату. Узгодженість цінностей і спільне розуміння очікуваних поведінкових ролей стають ключовим фактором стабільності взаємин. Коли партнери чітко усвідомлюють свої обов'язки й очікування один від одного, це сприяє зниженню конфліктності, підвищенню рівня довіри та взаємної підтримки.

Зі збільшенням непередбачуваних життєвих ситуацій, зокрема пов'язаних із мобілізацією, економічними труднощами чи змінами у соціальному статусі, подружжю доводиться швидко реагувати та коригувати свої рольові функції. Наприклад, чоловіки можуть тимчасово залишати домівку через військові обов'язки, тоді як жінки змушені брати на себе додаткові економічні, виховні й організаційні функції, що раніше виконувалися рівномірно [6, с. 76–82]. Така зміна ролей може стати джерелом стресу й напруги, якщо партнери не володіють ефективними механізмами комунікації та взаємної підтримки. За твердженням П. Горностая, воєнні події спричиняють колективну психологічну травматизацію суспільства [3, с. 54–68].

Є. Потапчук та Д. Карпова аналізують дослідження, зокрема У. Харлі та Ф. Уїлларда, які вивчали закономірності сімейного життя. Вони зазначають, що уявлення партнерів про шлюбні стосунки формуються під впливом індивідуально-психологічних особливостей чоловіків і жінок, що визначає відмінності в їхніх очікуваннях щодо партнера. Зокрема, чоловіки переважно очікують від партнерки реалізації ролей привабливої дружини, компаньйона для дозвілля, джерела емоційної та сексуальної близькості, ведення домашнього господарства та моральної підтримки. У жінок, зі свого боку, пріоритетними є ніжність і романтична атмосфера у стосунках, турбота, можливість емоційного спілкування, чесність і відкритість партнера, його фінансова відповідальність, відданість сім'ї та активна участь у виконанні батьківських обов'язків. Різниця в таких очікуваннях формує відмінні уявлення подружжя про модель сімейного життя, що часто стає причиною виникнення сімейних конфліктів [9, с. 21].

Т. Зозуль [4] зазначає, що узгодженість уявлень подружжя щодо виконання сімейних ролей є важливим чинником стабільності стосунків у межах сімейної системи. Натомість розбіжність або невідповідність таких уявлень виступає фактором дестабілізації її функціонування. Досліджуючи особливості розподілу ролей у подружніх парах із суттєвою різницею у віці, авторка звертає увагу на те, що в сім'ях, де чоловік є старшим, він частіше бере на себе відповідальність за матеріальне забезпечення, підтримання родинних зв'язків та організацію сімейної субкультури. Водночас дружина в таких парах здебільшого орієнтується на патріархальну модель сімейних відносин, виконуючи ролі господарки, виховательки, доглядальниці за дитиною, а також неформального «сімейного психолога».

Вплив ролевих очікувань на сімейний клімат проявляється у способі, яким подружжя координує свої дії, ухвалює спільні рішення та розподіляє обов'язки. Коли очікування одного з партнерів не збігаються з реальними можливостями іншого, виникає ризик конфліктів, образ, зниження емоційного контакту та порушення психологічного комфорту. Навпаки, ясність у розподілі ролей і гнучкість у їх зміні дає можливість подружжю

підтримувати теплі взаємини, відчувати взаємну підтримку й адаптуватися до нових життєвих викликів [12, с. 98].

Аналізуючи дослідження О. Мельникової-Курганової, можна стверджувати, що вивчення ролевих очікувань є важливим для розуміння характеру сімейного клімату. Особливо це актуально в умовах воєнного стану, коли традиційні ролі подружжя швидко змінюються, а узгодженість очікувань, відкритий діалог і взаємна підтримка стають запорукою психологічної стійкості та гармонії у сімейних стосунках. Сучасні виклики сприяють формуванню більш динамічних і контекстуально залежних ролевих очікувань, через що подружжя змушене постійно коригувати свої уявлення про обов'язки та відповідальність, враховуючи змінні умови життя, доступність ресурсів та психологічний стан партнерів. Наприклад, обмеженість матеріальних ресурсів або труднощі пересування можуть впливати на очікування щодо участі у веденні господарства, вихованні дітей чи організації дозвілля, що потребує узгодження пріоритетів і готовності до компромісів [8, с. 112–118].

Таким чином, можна стверджувати, що співпадіння сімейних цінностей та високий рівень сімейно-ролевої сумісності подружжя виступають визначальними чинниками задоволеності шлюбом, психологічного благополуччя партнерів та стабільності сімейної системи. Наукове осмислення цих аспектів дає можливість не лише аналізувати сучасні сімейні практики, а й розробляти конкретні рекомендації щодо підвищення ефективності сімейної взаємодії, формування адаптивних моделей розподілу ролей і профілактики ролевих конфліктів у шлюбі. Особливо це важливо в умовах соціальних та економічних викликів, з якими стикаються сучасні українські родини.

Висновки. Сім'я виступає ключовою соціальною системою, яка формує особистість та забезпечує її психологічне благополуччя. Ролеві очікування подружжя, як соціально й індивідуально визначені уявлення про поведінку, обов'язки та взаємні права, є критично важливим чинником формування сімейного клімату. Узгодженість цих очікувань забезпечує ефективну взаємодію, сприяє довірі, емоційній підтримці та психологічній стабільності партнерів, тоді як їх невідповідність

призводить до конфліктів, емоційної дистанції та зниження задоволеності шлюбом.

Сучасні соціально-політичні зміни, зокрема воєнний стан в Україні, посилюють динаміку зміни сімейних ролей, потребують гнучкості й адаптації подружжя до нових умов. У цих обставинах егалітарна й авторитарна моделі сімейної організації по-різному впливають на розподіл обов'язків, узгодженість очікувань і стабільність стосунків. Дослідження показують, що високий рівень сімейно-рольової сумісності, спільне розуміння обов'язків і цінностей подружжя стають ключовими факторами психологічної стійкості та гармонії у сімейній системі. Отже, системне вивчення рольових очікувань подружжя дає змогу не лише пояснити механізми формування сімейного клімату, а й розробляти практичні рекомендації щодо підвищення ефективності сімейної взаємодії, адаптивного розподілу ролей і профілактики

конфліктів, що особливо актуально в умовах сучасних соціальних та економічних викликів.

Подальші дослідження мають бути спрямовані на поглиблену систематизацію сімейних ролей та вивчення їх впливу на якість подружніх стосунків у різних соціокультурних контекстах. Важливо розробляти й апробувати методики підвищення сімейно-рольової сумісності, формування адаптивних моделей розподілу обов'язків і розвитку комунікативних навичок подружжя. Особливу увагу слід приділяти впливу кризових обставин, як-от війна, економічна нестабільність чи мобілізація, на рольові очікування та психологічне благополуччя партнерів. Результати таких досліджень можуть слугувати науковою основою для психологічного консультування й корекційної роботи із сім'ями, спрямованої на зміцнення стабільності, гармонії та емоційної підтримки у сімейних стосунках.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Венгер Г. Психологічні особливості рольових стосунків у дистантних сім'ях. *Проблеми сучасної психології*. 2015. Вип. 27. С. 103–116.
2. Горецька О. В., Сердюк Н. П. Психологія сім'ї : навч. посіб. для студентів спец. «Практична психологія», «Початкова освіта». Бердянськ : Видавець Ткачук О. В., 2015. 216 с.
3. Горностай П. П. Колективна травма як проблема соціальної та політичної психології. *Проблеми політичної психології*. 2018. Вип. 7. С. 54–68. DOI: <https://doi.org/10.33120/porp-Vol21-Year2018-5>.
4. Зозуль Т. Психологічні особливості розподілу сімейних ролей у подружніх парах із суттєвою різницею у віці. *Психологія і особистість*. 2016. № 1 (9). С. 129–138.
5. Іванова І. Гендерні стереотипи розподілу сімейних ролей в українській родині. *Наукові праці. Соціологія*. 2015. Вип. 246. Т. 258. С. 169–174. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npchdusoc_2015_258_246_28 (дата звернення: 19.12.2025).
6. Коробка Л. М. Соціально-психологічна адаптація спільноти до умов і наслідків воєнного конфлікту: теоретичні засади дослідження. *Актуальні проблеми соціології, психології, педагогіки*. 2015. Вип. 4. С. 76–82. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apspp_2015_4_15 (дата звернення: 19.12.2025).
7. Ляшенко Н. Подружні ролі в молодіжній сім'ї. *Український соціум*. 2007. С. 16–23.
8. Мельникова-Курганова О.С. Гендерні ролі жінки під час війни. Матеріали Другого науково-методологічного семінару «Права людини: відображення у медіапросторі», Київ, НАУ: 2023. С. 113–115 <https://er.nau.edu.ua/items/e1c09c9d-7bfd-451d-a001-fffd6ac5fba6> (дата звернення: 19.12.2025).
9. Потапчук Є., Карпова Д. Теоретичний аналіз психологічної структури уявлень молоді про сімейні ролі. *Psychology Travels*. 2021. № 1. С. 15–29. DOI: <https://doi.org/10.31891/PT-2021-1-2>.
10. Рішко Л. Вплив рольових очікувань на характер сімейного спілкування подружжя. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Педагогіка, соціальна робота*. 2016. Вип. 23. С. 147–149.
11. Хлопоніна Н. Вплив рольових очікувань подружжя на характер сімейного спілкування : дис. ... канд. психол. наук : 19.00.05. Київський національний університет ім. Тараса Шевченка. Київ, 2007. 247 с.
12. Федоренко Р. П. Психологія сім'ї : навч. посіб. 3-тє вид., змін. і допов. Луцьк : Вежа-Друк, 2024. 624 с.
13. Фромм Е. Мистецтво любові / пер. з англ. В. Кучменко. Харків : Клуб Сімейного Дозвілля, 2017. 192 с.
14. Blood R., Wolfe D. *Husbands and Wives: The Dynamics of Married Living*. New York, 2017. 98 p.

REFERENCES:

1. Venger, H. (2015). Psykholohichni osoblyvosti rolovykh stosunkiv u dystantnykh simiakh [Psychological features of role relationships in distant families]. *Problemy suchasnoi psykholohii – Problems of Modern Psychology*, 27, 103–116 [in Ukrainian].

2. Horetska, O.V., & Serdiuk, N.P. (2015). *Psykhologhiia simii* [Psychology of the family]. Berdyansk: Vydavets Tkachuk O.V. [in Ukrainian].
3. Hornostai, P.P. (2018). Kolektyvna travma yak problema sotsialnoi ta politychnoi psykhologhii [Collective trauma as a problem of social and political psychology]. *Problemy politychnoi psykhologhii – Problems of Political Psychology*, 7, 54–68. <https://doi.org/10.33120/popp-Vol21-Year2018-5> [in Ukrainian].
4. Zozul, T. (2016). Psykhologhichni osoblyvosti rozpodilu simeinykh roli u podruznykh parakh iz suttiiievoiu riznytseiu u vitsi [Psychological features of the distribution of family roles in married couples with a significant age difference]. *Psykhologhiia i osobystist – Psychology and Personality*, 1 (9), 129–138 [in Ukrainian].
5. Ivanova, I. (2015). Henderni stereotypy rozpodilu simeinykh roli v ukrainskii rodyni [Gender stereotypes of family roles distribution in the Ukrainian family]. *Naukovi pratsi. Sotsiolohiia – Scientific Works. Sociology*, 258 (246), 169–174. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npchdusoc_2015_258_246_28 (accessed: 19.12.2025) [in Ukrainian].
6. Korobka, L.M. (2015). Sotsialno-psykhologhichna adaptatsiia spilnoty do umov i naslidkiv voiennoho konfliktu: teoretychni zasady doslidzhennia [Socio-psychological adaptation of the community to the conditions and consequences of military conflict: theoretical foundations of the study]. *Aktualni problemy sotsiolohii, psykhologhii, pedahohiky – Actual Problems of Sociology, Psychology, Pedagogy*, 4, 76–82. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/apssp_2015_4_15 (accessed: 19.12.2025) [in Ukrainian].
7. Liashenko, N. (2007). Podruzni roli v molodizhnii simi [Marital roles in a youth family]. *Ukrainskyi sotsium – Ukrainian Society*, 16–23 [in Ukrainian].
8. Melnykova-Kurhanova, O. S. (2023). Henderni roli zhinky pid chas viiny [Gender roles of women during war]. *Materialy Druhoho naukovy-metodolohichnoho seminaru «Prava liudyny: vidobrazhennia u mediaprostori» – Proceedings of the Second Scientific and Methodological Seminar “Human Rights: Reflection in the Media Space”*, Kyiv, 113–115. Retrieved from <https://er.nau.edu.ua/items/e1c09c9d-7bfd-451d-a001-fffd6ac5fba6> (accessed 19.12.2025) [in Ukrainian].
9. Potapchuk, Ye. & Karpova, D. (2021). Teoretychnyi analiz psykhologhichnoi struktury uiaвлен molodi pro simeini roli [Theoretical analysis of the psychological structure of youth’s ideas about family roles]. *Psychology Travels*, 1, 15–29. <https://doi.org/10.31891/PT-2021-1-2> [in Ukrainian].
10. Rishko, L. (2016). Vplyv rolovykh ochikuvan na kharakter simeinoho spilkuвання podruzzhzia [The influence of role expectations on the nature of family communication of spouses]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Serii: Pedahohika, sotsialna robota – Scientific Bulletin of Uzhhorod National University. Series: Pedagogy, Social Work*, 23, 147–149 [in Ukrainian].
11. Khloponina, N. (2007). Vplyv rolovykh ochikuvan podruzzhzia na kharakter simeinoho spilkuвання [The influence of role expectations of spouses on the nature of family communication] (*Doctoral dissertation*). Kyiv National Taras Shevchenko University, Kyiv [in Ukrainian].
12. Fedorenko, R.P. (2024). *Psykhologhiia simii* [Family psychology] (3rd ed., revised and supplemented). Lutsk: Vezha-Druk [in Ukrainian].
13. Fromm, E. (2017). *Mystetstvo liubovi* [The Art of Loving] (V. Kuchmenko, Trans.). Kharkiv: Knyzhkovyi Klub “Klub Simeinoho Dozvillia” [in Ukrainian].
14. Blood, R. & Wolfe, D. (2017). *Husbands and Wives: The Dynamics of Married Living*. New York [in English].

Дата першого надходження статті до видання: 30.12.2025

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 26.01.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 19.03.2026